

THE ARCTIC AS A SPACE OF PEACE AND SECURITY IN EUROPEAN UNION POLICY: A SHIFT IN STRATEGIC PERCEPTION

Uroš Popadić¹

Delivered: 22.3.2026.

Language: Serbian

Corrected: 27.5.2026.

Type of paper: Review paper

Accepted: 8.6.2026.

DOI number: 10.5937/vojdelo2602045P

Abstract: Over the past decade, the European Union's (EU) policy toward the Arctic has undergone a gradual transformation, in which its established normative conception of the region as a zone of peace has increasingly been undermined by security and defence interests. Although the EU long viewed the Arctic as a space of multi-lateral cooperation and low tensions, growing strategic competition has called this framing into question. This article examines the development of EU Arctic policies, which reflects a process of transformation toward a more pronounced geopolitical role, as well as the way in which this process is connected both to the normative understanding of the Arctic as a zone of peace and to the understanding of the Union itself as a peace-oriented organization. The analysis of the main EU strategic documents and political discourse concerning the Arctic is conducted through the theoretical framework of critical peace and security studies, which conceptualize peace as a political and normative category linked to relations of power, security, and stability. Intensified transatlantic security cooperation in the Arctic is presented as an example of a broader shift in EU policy, whereby the Union retains the peace framework in its formal approach to the Arctic while simultaneously adapting it to the logic of deterrence and stability.

Keywords: EU foreign policy, Arctic security, geopolitics, peace studies, militarization

¹ University in Belgrade, Faculty of Political Sciences, PhD candidate, European Movement in Serbia, President of the Research Forum, e-mail: popadics.uros@gmail.com; uros.popadic@emins.org, <https://orcid.org/0009-0002-2660-848X>

Introduction

Over the past two decades, the Arctic has become an increasingly important area of the European Union's (EU) security policy, after having long been described in its policies and strategies as a space of peace, cooperation, and low tensions, without immediate security significance. The EU developed its approach to the Arctic through a normative understanding of the region as a zone of peace, cooperation, and stability, and this framework was institutionalized through its main strategic documents and policies. However, the rapidly changing security environment in Europe and growing strategic competition, driven by the conflict in Ukraine and Russia's activities, have led to a gradual shift in this approach, with the EU increasingly viewing the Arctic as a region of considerable strategic importance. The EU's approach to this region, which had previously been oriented toward the maintenance of peace, began to be undermined by the geopolitical changes caused by the crisis and conflict in Ukraine, especially after 2022. In this context, the increasingly pronounced spread of militarizing tendencies within the EU, reflected in its greater focus on defence capabilities and its more prominent geopolitical role, has also been reflected in the strengthening of the security and defence dimension of its Arctic policy. As such, this change in Arctic policy forms part of a broader transformation of European foreign and security policy, driven by growing security concerns. Although the EU continues discursively to present the Arctic as a zone of peace, its policies increasingly embrace a new security reality in which peace is linked to deterrence, stability, and military capability.

The EU is increasingly interested in the Arctic as a security space, viewing intensified cooperation in this area as necessary in light of the conflict in Ukraine and Russia's strategic behaviour. This indicates a broader shift in its conceptualization of the Arctic, in which it is no longer seen primarily as a space of cooperation detached from security, but increasingly as part of the European security architecture. In the EU policy framework, the Arctic was long viewed as an exception to traditional security and geopolitical concerns, but growing strategic competition has led to increasing recognition of the need for security considerations in the region. This produces a tension in EU policy, whereby the Arctic is discursively maintained as a peaceful space, while in political practice it is increasingly integrated into the EU's security and defence processes. The article uses critical peace and security studies to examine the transformation of the EU's conceptualization of peace in the Arctic, focusing on the extent to which EU policy toward the Arctic reflects the broader process of the Union's geopoliticization and how this affects its normative concept of the Arctic as a zone of peace. It argues that the peace framework has not been abandoned, but that its meaning has been transformed, with peace increasingly understood as dependent on stability maintained through security and defence capabilities. The Arctic is therefore analysed as a space in which the tension between the EU's peace-oriented discourse and its increasingly pronounced reliance on strategic and security logic becomes particularly visible, despite the Union's self-understanding as a peace-oriented organization.

The European Union and Security in the Arctic

The literature on the European Union in the Arctic has largely followed the Union's gradual emergence as a regional actor through governance, regulation, and, more indirectly, security. Over the past two decades, the European Union has adopted different approaches to the Arctic, in which security constituted only one element of its presence, although one whose importance has steadily increased. In its earlier approach, the EU functioned as an Arctic actor primarily through functional competences exercised through law, international agreements, and institutional arrangements, exerting limited influence on governance in the region (Koivurova et al., 2012). This influence acquired additional significance in the context of sea-ice retreat and the opening of new maritime routes, as existing EU policies increasingly intersected with issues of access, control, and stability in the Arctic. At the same time, analyses of the EU's role in Arctic governance pointed to the limits of its ability to act in the field of hard security, since issues of territorial delimitation and military presence remained within the domain of the national sovereignty of Arctic states, while the EU's institutional absence from key Arctic bodies further limited its political influence (Pieper et al., 2011).

The EU gradually moved from viewing the Arctic exclusively as a space of cooperation and stability toward more direct engagement with geopolitical rivalries and security considerations. In this process, the normative discourse of peace and cooperation developed in parallel with a growing awareness of the Arctic's strategic relevance to its interests (Weber & Romanyshyn, 2011). This established a framework in which the security dimension of the Arctic was integrated into EU policy indirectly, rather than through open militarization or an explicit security doctrine. Østhagen (2013) notes that the EU has often been described as an Arctic actor whose presence and interests did not stem from a unified strategy of the Member States, but from a combination of institutional ambitions, sectoral policies, and the Union's own foreign-policy positioning. He observes that, after 2008, a phase of institutional consolidation began, in which the EU sought to legitimize its role in the Arctic primarily as a foreign-policy and governance actor, engaging in international cooperation and helping to maintain regional stability (Østhagen, 2013). Wegge notes that this approach was further shaped by the process of developing the EU's first more coherent Arctic policy, in which the European Commission played a central role, albeit in constant interaction and negotiation with Arctic states that constrained EU ambitions by insisting on international law and the primacy of the Arctic Council (Wegge, 2012).

Therefore, EU Arctic policy developed as a compromise between a normative multilateral discourse and a growing awareness of the region's security and geopolitical implications, without the Union explicitly assuming the role of a hard-security actor. However, the absence of formal institutional recognition of the EU as a significant actor in Arctic governance led to a situation in which it played a complementary and secondary role, with its political and strategic relevance being accepted selectively and within existing regional mechanisms (Hossain, 2015). During this period, while the region was slowly and gradually being integrated into the EU's broader foreign-policy and security framework, it remained framed by the normative discourse of cooperation and stability. Østhagen argues that the security and geopolitical dynamics in the

Arctic during the 2010s did not confirm dominant narratives of inevitable militarization and open conflict, since key resources were already under the control of the Arctic states themselves, while territorial disputes had limited political scope and regional cooperation survived even after the deterioration of relations between Russia and the West after 2014 (Østhagen, 2017). Bailes and Ólafsson (2017) argue that the EU's contribution to regional security remained secondary in relation to NATO, positioning it primarily as an actor of mediation and regulation, adding that this approach was institutionally reproduced through formats of regional cooperation that operated within a framework largely free of security concerns. They note, however, that these formats nevertheless enabled the EU to influence regional stability and governance indirectly through institutional mechanisms, although without direct security engagement (Bailes & Ólafsson, 2017).

Conde Pérez and Yaneva (2016) similarly emphasize that EU Arctic policy developed in a fragmented and cautious manner, relying on multilateralism and soft power, with the Arctic simultaneously presented as a space of cooperation and peace while gradually and indirectly being included in broader debates on geostrategic relevance through issues of maritime security and the stability of the international order (Conde Pérez & Yaneva, 2016). Raspotnik and Østhagen (2019) analysed EU engagement in the Arctic as part of a broader process of its foreign-policy and geopolitical positioning, starting from the assumption that the EU was already displaying recognizable geopolitical characteristics. While they agree that the EU constructed the Arctic as a space of governance, responsibility, and cooperation, all grounded in multilateralism, they note that the EU sought to secure political relevance in a space where it lacked traditional instruments of power. They add that, in doing so, it encountered resistance from Arctic states, which insisted on sovereignty and existing regional regimes (Raspotnik & Østhagen, 2019). Riddervold and Davis Cross (2019) also agree that EU Arctic policy developed gradually and reactively, but interpret its change as a response to the deterioration of the security environment in Europe and changes in relations with Russia after 2014. They argue that, from that point onward, the security dimension was introduced indirectly through the discourse of stability, international law, and cooperation (Riddervold & Davis Cross, 2019), agreeing with other authors that this was a significant, though not yet decisive, moment.

Wegge (2020) argues that the development of a more coherent EU Arctic policy during this period served as a means of strengthening the Union's foreign-policy approach without abandoning its normative identity oriented toward peace and cooperation. However, he notes that this took place in parallel with changes in the security strategies of North Atlantic states, which increasingly incorporated the Arctic into military and defence planning (Wegge, 2020). Biedermann (2020) analysed the adjustment of EU Arctic policy through a gradual shift in focus from a general Arctic framework toward the Euro-Arctic space as an area with geopolitical potential. He notes that, although the EU does not occupy a central governance position within Arctic institutions, its influence grew during the 2010s as it framed the Euro-Arctic space as important for the Union's broader political and economic interests (Biedermann, 2020). Terzi argues that the EU's presence in the Arctic was in fact politically problematic, given that it lacked a clear position in the main Arctic forums and that its

participation depended on the consent of Arctic states, which, in his view, led the Union to avoid taking clear positions on issues with potential security implications (Terzi, 2020). However, Lebel and Nilsson (2024) note that, by the end of the decade, the EU's ambitions had strengthened through strategic documents and sectoral policies in which the normative language of sustainability and cooperation was increasingly combined with recognition of the region's geopolitical significance, critical resources, and security stability, particularly in the context of the Ukraine crisis and changes in Northern Europe's security architecture (Lebel & Nilsson, 2024). The literature largely agrees on the EU's limited role in the region and the growing strategic significance of the Arctic, but it has paid less attention to how the EU itself normatively conceptualizes the Arctic as a space of peace and how this framing changes under increasing security and geopolitical pressure.

Critical Approaches to Peace, Security, and the EU's Geopolitical Turn

Since the existing literature largely presents the transformation of the EU's approach to Arctic security as an expected response to the deterioration of the European security environment and the region's growing strategic relevance, greater attention needs to be paid to how and why this change occurred. The geopolitical significance of the Arctic is not new, but its renewed importance after 2022 should not make the conceptual transformation of the region appear inevitable, nor should the reframing of the Arctic as a zone of peace necessarily be understood exclusively through militarization and security logic. The coexistence of the EU's discourse on the Arctic as a space of peace with the growing expansion of security and defence practices justified in the name of preserving that peace points to a broader transformation in the relationship between peace, security, and geopolitical order.

Contemporary debates on peace and security indicate a profound transformation of the international peace order, in which the liberal model of peace is gradually changing, but is not being abandoned. Richmond (2021a) develops the concept of the international peace architecture as a historically layered and internally contradictory set of norms, institutions, discourses, and political practices through which peace is understood, produced, and maintained. Within this framework, peace does not function as a condition simply opposed to force, but as a hybrid political construction shaped by the interaction of normative claims, institutional arrangements, and coercive practices. Relations of power, militarization, and stabilization therefore do not stand outside peace, but increasingly form part of the way in which it is reproduced and maintained in contemporary international politics (Richmond, 2021b).

Within this approach, he argues that liberal peace has not been abandoned, but has been reshaped over the past two decades through processes of securitization and adaptation to the logic of deterrence, with peace increasingly reduced to negative peace, that is, to the absence of open violence alongside the simultaneous preservation of existing structures of power. This transformation is further deepened by the separation of peace from justice, whereby peace is normatively associated with

universal values, while in political practice it is operationalized through control, geopolitical positioning, and military strengthening, enabling the language of peace to serve as a justification for practices that do not produce peace (Richmond, 2021b). Under conditions of the weakening of the liberal international order, peace is increasingly produced through balances of power, bloc competition, and military capability, while the discourse of peace remains a normative constant in international politics, albeit with altered content that gives priority to stability over justice and to security over political emancipation (Richmond, 2025). This understanding of peace makes it possible to interpret EU policy toward the Arctic as part of a broader transformation of the peace architecture, in which the region is not exempt from security logic, but retains a peace framework alongside its integration into strategies of deterrence, stability, and geopolitical positioning.

Developing the analysis further, Richmond and Pogodda (2025) argue that no international order can survive without instruments for producing and maintaining peace, noting that the liberal international order rested on hegemonic alignment, within which peace was maintained through a combination of normative discourse and political power. With the weakening of that order, they argue, the liberal model of peacemaking is disintegrating and being replaced by a fragmented and geopoliticized framework in which peace is increasingly reduced to stability maintained by force, territorial control, and deterrence, while peace discourse is retained as a normative framework deprived of transformative content (Richmond & Pogodda, 2025). Mac Ginty (2021) further argues that liberal peace no longer functions as the dominant international model, but has been replaced by a post-liberal and hybrid system in which peace is produced situationally and instrumentally, through a combination of normative language, militarization, and security pragmatism, with stability and control systematically prioritized over justice (Mac Ginty, 2021). A similar critique is offered by Chandler, who argues that contemporary peace and security policies are characterized by deep distrust of liberal transformation, with the classical liberal assumptions of sovereignty and democratic self-government having been abandoned after the Cold War in favour of an institutionalist approach oriented toward stability. Within this framework, liberal concepts are retained in peace discourse, but acquire illiberal content, as they increasingly denote mechanisms of regulation and security governance, thereby erasing the distinction between peace and security and redefining peace as stability without transformation (Chandler, 2010).

Bargués and Morillas (2019) show that a similar logic is visible in EU crisis-management policy, in which peace is redefined as manageable stability under conditions of permanent crisis. In this context, militarization and security instruments are normalized as rational responses to crises, while political and social transformation remains beyond the reach of peace policies (Bargués & Morillas, 2019). Following a similar line of argument, Shepherd (2021) states that over the past two decades the European Union has undergone a process of collective securitization, within which security threats are no longer viewed as divided into internal and external categories, but are constructed as transboundary. This creates a security continuum that transforms the EU's identity from that of a normative peace actor into that of a strategically oriented security actor (Shepherd, 2021). Iñiguez de Heredia (2020) argues that the apparent

transformation of EU peace policy can also be understood as a shift toward exceptionalist militarism, in which the EU does not abandon peace discourse, but changes the criteria of what counts as peace, placing military capability, territorial control, and deterrence at the centre of peace policies (Iñiguez de Heredia, 2020). Håkansson (2023) argues that, over the past decade, the EU's role in security and defence has deepened considerably, with the Union, and especially the European Commission, no longer acting exclusively as a normative or civilian actor, but increasingly positioning itself as an enabler of military mobility, deterrence, and territorial defence in close institutional alignment with NATO (Håkansson, 2023).

Rieker and Riddervold (2022) further emphasize that this transformation does not occur through the explicit abandonment of the EU's normative discourse, but through a contextual change in its meaning. In strategic documents, the Union retains the language of peace and multilateralism, while under conditions of perceived urgency and immediate threat it shifts toward security-oriented action that pushes normative goals into the background in favour of stability and security (Rieker & Riddervold, 2022). This process can be framed within the broader set of crises the EU has faced over the past decade, which has enabled the normalization of discourses on conflict, deterrence, and military readiness. In this way, peace is redefined as an outcome of military capability, industrial support, strategic preparedness, and territorial control, without altering the EU's declarative peace identity (Hoeffler, Hofmann, & Mérand, 2024). EU policy toward the Arctic can therefore be understood as part of a broader pattern in which the region remains within the normative framework of a zone of peace, while peace itself is increasingly understood as stability maintained through deterrence and security. From this perspective, the Arctic no longer appears as a space outside security policy, but as a space in which the meaning of peace is reshaped under conditions of geopolitical competition.

Theoretical Framework

The literature generally agrees that the Arctic retained geopolitical significance throughout the post-Cold War period and that, before 2022, the EU's role in the region's security was limited. However, much of this literature adopts a descriptive and neorealist approach and does not question how the conceptualization of the Arctic changed so rapidly and decisively. In line with the preceding theoretical considerations, peace is understood within this theoretical framework as a political form of stability, rather than as a normative ideal achieved solely through the absence of force. Peace is treated as a historically variable category whose meaning is shaped by concrete security practices, relations of power, and institutional arrangements. Within this framework, liberal peace in the EU is not understood as an abandoned concept, but as a transformed model in which the normative language of peace is retained, while its practical meaning is increasingly linked to military deterrence, stability, traditional security, and the preservation of the existing order. EU policy toward the Arctic is therefore interpreted as part of a broader transformation of the European approach to peace and security, in which the region is no longer exempt from security logic, but is gradually incorporated into strategic and defence frameworks, while the normative im-

age of the Arctic as a zone of peace is simultaneously maintained, at least nominally. The EU thus retains the normative discourse of peace in the Arctic, while increasingly framing the region in terms of defence, security, and strategic relevance.

From this perspective, it can be argued that the EU's continued maintenance of a normative peace framing, alongside its growing security role in the Arctic, has still not been sufficiently theorized or examined. The article argues that this apparent contradiction reflects neither the continuity of the peace framework nor its abandonment, but rather its transformation, whereby peace is redefined as stability secured through deterrence and security integration. Militarization, therefore, does not appear as the opposite of the peace framework, but as a means of preserving it, with peace redefined as stability maintained through military capability and deterrence. The method used in the article is a qualitative analysis of documents and discourse in the main EU strategic documents on the Arctic and related foreign and security policy, together with official political statements by leading EU actors. The analysis examines how the Arctic is framed as a political and strategic space, how the relationship between peace, stability, and security is discursively described, and how the EU's own role in the region is positioned in relation to cooperation and deterrence. In this way, the theoretical framework is operationalized through an analysis of the language and political logic through which the normative discourse of peace and security is retained, while its practical meaning is increasingly associated with defence and deterrence. The period covered extends from 2008 to 2026, making it possible to trace this transformation from the EU's earlier cooperative framing of the Arctic toward its increasingly explicit integration into broader European and transatlantic security structures.

Empirical Analysis of the EU's Arctic Security Strategy

In the earliest EU policy documents on the Arctic, security is introduced cautiously and indirectly, through the language of stability, international law, and cooperation. In the Commission's 2008 communication on the Arctic, the region is defined as significant for international stability and the Union's security interests, with changes in the Arctic environment linked to shifts in regional security dynamics and potential consequences for the international order. The EU frames itself as an actor that will contribute to stability by strengthening multilateral governance based on international law and by incorporating the Arctic into broader foreign and security policy frameworks (European Commission, 2008). In 2012, the Commission explicitly described the Arctic as a space in which international cooperation contributes to peace and security, and in which regional stability is linked to institutional cooperation and the peaceful settlement of disputes. The Arctic is viewed as an area of growing strategic importance, with the maintenance of good international cooperation and support for the region's stability identified as key EU interests, while the Arctic Council is presented as the primary forum for international cooperation in the region. The Commission links the EU's role to support for international cooperation, maritime safety and security, and the existing legal order, rather than to direct security engagement (European Commission, 2012).

In the EU's 2016 Integrated Policy for the Arctic, security is clearly positioned as part of the region's broader strategic significance, although it remains framed through stability, cooperation, and international law. The Arctic is presented as an area of strategic importance for the EU, with a warning that changes in the region may increase the risk of tensions due to intensified competition over resources, calling on the Union to strengthen maritime security. The policy maintains the position that Arctic states have primary responsibility for addressing issues within their territories, but also that many issues affecting the region can be addressed more effectively through regional and multilateral cooperation, which is why EU engagement is presented as important. It also states that it is more important than ever to ensure that the Arctic remains a zone of peace, prosperity, and constructive international cooperation, while the Arctic Council is presented as the primary forum for international cooperation in the region. However, it also argues that the EU has a role in strategic dialogue on Arctic issues (European Commission, 2016). This understanding was further reinforced in the EU Global Strategy adopted the same year, which states that the EU has a strategic interest in the Arctic remaining an area of low tensions, with continued cooperation supported by the Arctic Council, a functioning legal framework, and stronger political and security cooperation in the region (EEAS, 2016).

In its 2021 strategy, the European Commission clearly defined the Arctic as a space of enduring strategic interests and emphasized that its engagement in the region represents a geopolitical necessity. Because of the overlap of economic, political, and security interests in the Arctic, it warned that growing attention to the region carries the risk of turning it into a space of broader geopolitical competition. It noted the increase in Russian military activity in the region and the expanding use of civilian infrastructure for military purposes, linking these developments to global strategic positioning and security issues that go beyond the regional level. It announced the strengthening of its own strategic capacities and the inclusion of Arctic issues within the frameworks of foreign and security policy. It emphasizes that, given the EU's responsibility for maintaining peace and security in the region, a coordinated response within the broader European and transatlantic security architecture is necessary to prevent potential tensions, while arguing that it is more important than ever to ensure that the Arctic remains a zone of peace, prosperity, and constructive international cooperation (European Commission, 2021). A contemporaneous European Parliament report states that the Arctic has historically been a region of peace, low tensions, and international cooperation, emphasizing that political will should be preserved in order to maintain this character of the region and that disputes should be resolved in accordance with international law. However, it also states that the geopolitical significance of the Arctic is growing and that the future of the region and the challenges it faces go beyond the interests of the Arctic states themselves, requiring multi-level governance, regional cooperation, and international solutions, including those related to security challenges. It also warns that Arctic security is increasingly linked to global geopolitics, expressing concern over the progressive militarization of the region, particularly as a result of Russia's extensive military build-up (European Parliament, 2021).

In 2022, the EU revised its overall foreign and security policy strategy, stating that the conflict in Ukraine marked a fundamental change in the European security

environment, creating an era of intensified strategic competition that placed the EU in a more hostile and unpredictable environment. It concluded that its security and defence efforts were insufficient in view of the current threat environment and that it had to significantly increase both its capacities and its readiness to act, announcing that it should become a stronger political and security actor, capable of shaping international security outcomes rather than merely reacting to them, while outlining plans to increase defence spending and investment (European Union, 2022). The Commission extended this view to the Arctic as well, framing it as part of the deteriorating global security environment and growing strategic competition, emphasizing that the opening of new maritime routes creates additional security challenges and risks. In its communication, particular attention was paid to threats to critical infrastructure, the integration of the Arctic into the broader EU maritime surveillance system, and the intensification of cooperation with Arctic coastal states and NATO in the field of maritime security (European Commission, 2023). The connection between EU Arctic policy and the explicit link between peace, security, and defence is evident, while the discourse of strategic planning and military defence permeates its documents alongside the earlier language of cooperation.

In 2025, the European Parliament's Committee on Foreign Affairs prepared a new strategy on geopolitical cooperation in the Arctic, reiterating the normative position that the Arctic should remain a zone of peace and constructive cooperation based on multilateral cooperation within a rules-based order. However, it warned that the increase in Russia's military presence in the Arctic had heightened regional tensions, while at the same time emphasizing the importance of the Arctic for EU security. It called on other EU institutions to recognize the growing militarization of the Arctic and requested the strengthening of deterrence capabilities in cooperation with Member States and NATO allies. It also supported the idea of Norway and Iceland joining the EU, which would increase defence cooperation and strengthen EU security (European Parliament, 2025a). Parliament defined the Arctic as a region of strategic importance, assessing that the security environment in the region had fundamentally changed, and arguing that it could no longer be viewed exclusively as a space of cooperation, but as part of a broader geopolitical and security environment that directly affects EU interests. Arctic security issues are explicitly linked to the Euro-Atlantic framework and NATO's role, while it is emphasized that the accession of Finland and Sweden to NATO, as well as the strengthening of EU-NATO cooperation, have improved the security dynamics of Northern Europe (European Parliament, 2025b).

Commission President von der Leyen (2025) emphasized that the Arctic and the North Atlantic occupy a central place in the EU's security and defence thinking, explicitly highlighting Iceland's strategic role within NATO's architecture and announcing the strengthening of EU-Iceland cooperation in the field of security and defence. Within this framework, attention is drawn to the need to adapt EU Arctic policy to the growing presence of Russia and China (European Council, 2025). In the Nordic Council, she described the Arctic as a geopolitical space in which, due to the return of power politics, deterrence, and strategic competition in international relations, a new EU security approach must be developed, emphasizing that the EU must deepen security cooperation with Nordic and Arctic states and adapt its Arctic policy to the new geo-

political reality (von der Leyen, 2025). The increased directness of EU discourse on Arctic security coincided with tensions within NATO, which arose as a result of U.S. President Trump stating that he was interested in taking control of Greenland for the security of the United States. He went so far as to threaten the possible use of military force, provoking strong political resistance from Denmark and Greenland, which unequivocally rejected any possibility of changing the territory's status and reaffirmed the local population's right to self-determination. This indicates that the Arctic is becoming a space of open geopolitical competition and pressure even within alliances (BBC, 2025a; CNN, 2025).

NATO Secretary General Rutte (2025) explicitly defined the Arctic as a space of growing strategic significance, and Iceland as a key point of Euro-Atlantic security because of its geostrategic position. He emphasized the need to increase NATO's military presence in the region and to shift toward a military-defence mindset in order to preserve peace, identifying Russia as the clear primary security threat (Rutte, 2025). The EU High Representative for Foreign Affairs and Security Policy, Kallas (2025), clearly stated that decisions about Greenland's future can be made only by its inhabitants, calling for full respect for sovereignty, territorial integrity, and the rules-based order. She stated that Greenland is acquiring increasing importance for the EU's geostrategic priorities in the Arctic in the context of changing global security dynamics, acknowledging that military activity in the region is growing and that security issues can no longer be marginalized, even in the absence of an immediate military threat (Kallas, 2025). This position was further confirmed in EU reactions to continued U.S. pressure regarding Greenland, as its political leadership publicly expressed full solidarity with Denmark and Greenland, reaffirming that the fundamental principles of international law and territorial integrity form the basis of European security (BBC, 2025b; The Guardian, 2025). Even under increased geopolitical pressure from an ally, the EU maintained its Arctic policy, while increasingly adopting a security- and strategically oriented discourse toward the region.

Despite these tensions in transatlantic relations, recent security cooperation in Northern Europe and the Arctic demonstrates continuity and deepening, with European NATO members acting in a coordinated and autonomous manner. Sweden, one of NATO's newest members, has significantly increased its participation in allied deterrence and defence activities, emphasizing that the military integration of the Nordic space represents one of the region's central contributions to the Alliance (Maanpuolustus, 2025). This has been supported by intensified bilateral cooperation within the EU, with Sweden and Germany deepening their strategic partnership in the fields of foreign policy, security, and defence in order to strengthen regional stability and strategic resilience (Government of Sweden, 2025). Finland has simultaneously positioned itself as an important point of NATO presence in the Arctic through the establishment and operationalization of the Forward Land Forces Finland project, the intensification of allied exercises under Arctic conditions, and the clear framing of the Arctic as part of the broader European and transatlantic security architecture (Finnish Ministry for Foreign Affairs, 2025).

Von der Leyen (2026) spoke directly about Greenland and the Arctic, stressing that Europe is fully committed to the security of the Arctic region. She highlighted

continued cooperation between the EU and NATO in the Arctic and insisted that Arctic security must be ensured collectively, while also reaffirming the EU's full support for the integrity and sovereignty of Greenland and Denmark. She promised increased EU support for Arctic security, higher defence spending, and a review of the Union's Arctic strategy by the end of the year (von der Leyen, 2026). EU policy followed its rhetoric, as in March 2026 it concluded a security and defence partnership with Iceland, which had been drafted at the end of 2025. The partnership clearly states that the security of the EU and Iceland is interconnected and interdependent, justifies increased defence spending, including in the Arctic, by reference to the continuing conflict in Ukraine, and describes the threats facing the EU as multidimensional and no longer limited to traditional defence issues. The agreement framed the Arctic as a region of strategic importance, emphasizing regional security, maritime security, critical infrastructure, and climate security, while the region remained embedded within the broader defence framework of cooperation with NATO (Council of the European Union, 2026). Thus, EU discourse and accompanying policies increasingly portray a geopolitical and militarized EU, with its earlier discourse of institutional and international cooperation giving way to a conceptualization of the Arctic as a contested security environment.

Conclusion

The analysis of the European Union's approach to the Arctic over the past two decades shows that the Arctic has become an increasingly important space for European security. EU policy toward the region has gradually transformed the established peace and security framework it applied to the Arctic, without abandoning it, justifying this shift through the deterioration of European security and the perceived threat from Russia. In EU discourse, the Arctic is still nominally described as a zone of peace, cooperation, and stability, but the character of that peace is increasingly linked to military security, deterrence, and preparedness. Peace is no longer understood as the absence of force or as the result of cooperation, but as a condition of stability produced and maintained through military and security capacities, strategic planning, and further integration into the Euro-Atlantic security architecture. The findings show that the security dimension of the Arctic was long present implicitly in EU policy, but that after the outbreak of the conflict in Ukraine it was openly and explicitly articulated. A clear shift is visible toward the EU understanding the Arctic as a space of enduring strategic interests, geopolitical competition, and security risks, with its discourse increasingly normalizing the language of defence preparedness, cooperation, and deterrence. These findings confirm the argument that peace in contemporary EU policy is being redefined as stability maintained through security instruments, rather than as a normative ideal separate from the logic of military security. Intensified transatlantic security cooperation in the Arctic is not the cause of this transformation, but its visible indicator. NATO enlargement in Europe, as well as the EU's growing geopolitical role and the increasing defence budgets of its Member States, show that the Arctic no longer functions as an exception within European security policy, but is now viewed as an area of strategic competition and military security.

This provides the basis for the argument that the militarization of the Arctic does not operate as the opposite of the EU's peace framework, but as its instrument and precondition. The theoretical contribution of the article lies in this interpretation of the transformation of peace. Drawing on critical peace and security studies, the article shows that liberal peace in the context of EU Arctic policy has not been abandoned, but transformed into a peace maintained through defence, with militarization increasingly viewed as a normalized and rationalized instrument for preserving peace and security. The EU's conceptualization of the contemporary peace order in the Arctic thus functions as a hybrid and internally contradictory construction in which peace is produced through power and strength, rather than through the international cooperation that is nominally advocated. The analysis further shows that the geopoliticization of the region is taking place in parallel with the geopoliticization of the EU itself, as the Union increasingly understands security and peace through the logic of military security and defence. This creates a tension between declarative peacefulness and practical militarization, so that the Arctic emerges as a space in which the transformation of the European understanding of peace becomes clearly visible. If the EU continues to present the Arctic simultaneously as a zone of peace while integrating it into the logic of military deterrence and security, the region will find it increasingly difficult to function as a space of low tensions, while the EU's normative credibility as a peace actor will be further called into question. In this way, the Arctic becomes a mirror of broader geopolitical competition in the world and of the EU's transformation into a more explicitly geopolitical and strategic entity oriented toward military security.

References

- [1] Bailes, A. J. K., & Ólafsson, K. Þ. (2017). The EU crossing Arctic frontiers: The Barents Euro-Arctic Council, Northern Dimension, and EU-West Nordic relations. In *The European Union and the Arctic*. Brill.
- [2] Bargués, P., & Morillas, P. (2019). The EU and critical crisis transformation. *European Security*, 28(1), 1–19.
- [3] BBC. (2025a, January 26). Trump says he believes US will “get Greenland”. <https://www.bbc.com/news/articles/crkezj07rzro>
- [4] BBC. (2025b, December 23). Trump says US “has to have” Greenland after naming special envoy. <https://www.bbc.com/news/articles/ckgmd132ge4o>
- [5] Biedermann, R. (2020). Adapting to the changing Arctic? The European Union, the Nordics, and the Barents governance mosaic. *Journal of Contemporary European Studies*, 28(2), 167–181.
- [6] Chandler, D. (2010). The uncritical critique of “liberal peace.” *Review of International Studies*, 36(S1), 137–155.
- [7] CNN. (2025, May 4). Trump renews threat of military force to annex Greenland. <https://edition.cnn.com/2025/05/04/world/greenland-annexation-threat-trump-nbc-interview-intl-hnk>

[8] Conde Pérez, E., & Yaneva, Z. V. (2016). The European Arctic policy in progress. *Polar Science*, 10(4), 441–449.

[9] Council of the European Union. (2026). Security and defence partnership between the European Union and Iceland. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14421-2025-INIT/en/pdf>

[10] European Commission. (2008). Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: The European Union and the Arctic Region (COM(2008) 763 final). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0763:FIN:EN:PDF>

[11] European Commission. (2025, July 22). President von der Leyen visits Iceland and announces launch of talks on security and defence partnership. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_25_1887

[12] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2012). Joint communication to the European Parliament and the Council: Developing a European Union policy towards the Arctic Region: Progress since 2008 and next steps (JOIN(2012) 19 final). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=JOIN:2012:0019:FIN:EN:PDF>

[13] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2016). Joint communication to the European Parliament and the Council: An integrated European Union policy for the Arctic (JOIN(2016) 21 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0021>

[14] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2021). Joint communication to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic (JOIN(2021) 27 final). https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2_en_act_part1_v7.pdf

[15] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2023). Joint communication to the European Parliament and the Council on the update of the EU Maritime Security Strategy and its Action Plan: An enhanced EU Maritime Security Strategy for evolving maritime threats (JOIN(2023) 8 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52023JC0008>

[16] European External Action Service. (2016). Shared vision, common action: A stronger Europe: A global strategy for the European Union's foreign and security policy. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf

[17] European Parliament. (2021). The Arctic: Opportunities, concerns and security challenges: European Parliament resolution of 7 October 2021 (2020/2112(INI)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0413_EN.html

[18] European Parliament. (2025b). Recommendation to the Council, the Commission and the Vice-President of the Commission/High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on EU diplomatic strategy and geopolitical cooperation in the Arctic (2025/2116(INI); A10-0229/2025). [https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025/2116\(INI\)](https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025/2116(INI))

[19] European Parliament, Committee on Foreign Affairs. (2025a). Report on the recommendation for the Council, the Commission and the Vice-President of the Commission/High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on the EU's diplomatic strategy and geopolitical cooperation in the Arctic (2025/2116(INI); A10-0229/2025). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0229_EN.html

[20] European Union. (2022). A strategic compass for security and defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Council of the European Union.

[21] https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

[22] Finnish Ministry for Foreign Affairs. (2025, November 18). NATO permanent representatives to visit Finland. https://um.fi/current-affairs/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/naton-pysyvat-edustajat-vierailevat-suomessa

[23] Government of Sweden. (2025, November 27). Enhanced and expanded strategic innovation partnership between Sweden and Germany. <https://www.government.se/swedish-treaty-series/2025/11/enhanced-and-expanded-strategic-innovation-partnership-between-sweden-and-germany/>

[24] Håkansson, C. (2023). The strengthened role of the European Union in defence: The case of the Military Mobility project. *Defence Studies*, 23(3), 436–456.

[25] Hoeffler, C., Hofmann, S. C., & Mérand, F. (2024). The polycrisis and EU security and defence competences. *Journal of European Public Policy*, 31(10), 3224–3248.

[26] Hossain, K. (2015). EU engagement in the Arctic: Do the policy responses from the Arctic states recognise the EU as a legitimate stakeholder? *Arctic Review on Law and Politics*, 6(2), 89–110.

[27] Iñiguez de Heredia, M. (2020). EU peacebuilding's new khaki: Exceptionalist militarism in the trading of good governed for military-capable states. *Politics*, 40(4), 409–425.

[28] Kallas, K. (2025, May 6). Greenland: Speech by High Representative/Vice-President Kaja Kallas at the EP plenary on Greenland's right to decide its own future and maintain the rule-based world order. European External Action Service. https://www.eeas.europa.eu/eeas/greenland-speech-high-representativevice-president-kaja-kallas-ep-plenary-greenland%E2%80%99s-right-decide_en

[29] Koivurova, T., Kokko, K., Duyck, S., Sellheim, N., & Stepien, A. (2012). The present and future competence of the European Union in the Arctic. *Polar Record*, 48(4), 361–371.

[30] Lebel, J., & Nilsson, A. E. (2024). EU engagement in the Arctic: Challenges to achieving ambitions in an area outside its jurisdiction. *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 47–71.

[31] Maanpuolustus. (2025, August 18). Interview: Swedish Minister for Defense Pål Jonson. <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/interview-pal-jonson/>

[32] Mac Ginty, R. (2021). The liberal peace is over and it is not coming back: Hybridity and the emerging international peace system. *International Affairs*, 97(3), 839–856.

[33] Østhagen, A. (2013). The European Union: An Arctic actor? *Journal of Military and Strategic Studies*, 15(2), 72–92.

- [34] Østhagen, A. (2017). Geopolitics and security in the Arctic: What role for the EU? *European View*, 16(2), 239–249.
- [35] Pieper, M., Winter, M., Wirtz, A., & Dijkstra, H. (2011). The European Union as an actor in Arctic governance. *European Foreign Affairs Review*, 16(2), 227–242.
- [36] Raspotnik, A., & Østhagen, A. (2021). What about the Arctic? The European Union's geopolitical quest for northern space. *Geopolitics*, 26(4), 1150–1174.
- [37] Richmond, O. (2021a). The evolution of the international peace architecture. *European Journal of International Security*, 6(3), 379–400.
- [38] Richmond, O. (2021b). Towards a peace with global justice? The struggle within the international peace architecture. *Asian International Studies Review*, 22, 1–29.
- [39] Richmond, O. P. (2025). Peace in an authoritarian international order versus peace in the liberal international order. *International Affairs*, 101(4), 1381–1401.
- [40] Richmond, O. P., & Pogodda, S. (2025). Peacemaking and the maintenance of international order: Alignment under hegemony versus multipolar misalignment. *Global Studies Quarterly*, 5(1).
- [41] Riddervold, M., & Davis Cross, M. K. (2019). Reactive power EU: Russian aggression and the development of an EU Arctic policy. *European Foreign Affairs Review*, 24(1), 43–60.
- [42] Rieker, P., & Riddervold, M. (2022). Not so unique after all? Urgency and norms in EU foreign and security policy. *Journal of European Integration*, 44(4), 459–473.
- [43] Rutte, M. (2025, May 28). Joint press conference with NATO Secretary General Mark Rutte and the Prime Minister of Iceland, Kristín Frostadóttir. NATO. <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2025/05/28/joint-press-conference>
- [44] Shepherd, A. J. K. (2021). EU counterterrorism, collective securitization, and the internal–external security nexus. *European Security*, 30(2), 193–214.
- [45] Terzi, Ö. (2020). Contesting the European Union at the “poles”: A multi-level analysis of contestation of the EU's presence in the Arctic. *Global Affairs*, 6(4–5), 399–415.
- [46] The Guardian. (2025, December 23). You cannot annex other countries, Danish and Greenlandic leaders tell Trump. <https://www.theguardian.com/world/2025/dec/22/denmark-summon-us-ambassador-trump-greenland-envoy-appointment>
- [47] von der Leyen, U. (2025, October 28). Speech by President von der Leyen at the 77th session of the Nordic Council. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_25_2539
- [48] von der Leyen, U. (2026, January 20). Special address by President von der Leyen at the World Economic Forum. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_26_150
- [49] Weber, S., & Romanyshyn, I. (2011). Breaking the ice: The European Union and the Arctic. *International Journal*, 66(4), 849–860.
- [50] Wegge, N. (2012). The EU and the Arctic: European foreign policy in the making. *Arctic Review on Law and Politics*, 3(1), 6–29.
- [51] Wegge, N. (2020). Arctic security strategies and the North Atlantic states. *Arctic Review on Law and Politics*, 11, 360–382.

S u m m a r y

This paper examines the effects of the European Union's geopolitical turn on its Arctic security policy and on the established understanding of the Arctic as a space of peace, cooperation, and low tensions. It starts from the assumption that, for a long period, the EU represented the Arctic through a normative framework of peace, stability, and multilateral cooperation, while the security dimension of the region was present in its policy mainly indirectly, through regulation, governance, and institutional mechanisms. However, the deterioration of the European security environment, growing strategic competition, Russia's strategic policy and military presence, and the war in Ukraine have gradually led the Arctic to be understood in EU policy increasingly as a space of strategic importance, security risks, and geopolitical competition.

The paper theoretically draws on critical peace and security studies, starting from an understanding of peace not as a fixed normative ideal, but as a historically variable political category whose meaning is shaped by power relations, security practices, and institutional orders. On this basis, it argues that the EU's peace framework in the Arctic has not been abandoned, but transformed, so that peace is increasingly understood as stability maintained through security, deterrence, and defence capabilities.

The method of the paper is based on a qualitative analysis of EU strategic documents on the Arctic and related foreign-policy and security documents, as well as political statements by leading EU actors in the period from 2008 to 2026. The analysis shows that more recent EU documents and discourse, while retaining the language of peace, cooperation, and international law, increasingly openly introduce the language of strategic competition, defence readiness, infrastructure protection, NATO cooperation, and deterrence. The Arctic therefore no longer appears as an exception to security logic, but as a space in which the EU simultaneously maintains a normative discourse of peace and accepts an increasingly pronounced security and defence rationality.

The paper concludes that the militarization of the Arctic in EU policy does not operate as the opposite of its peace framework, but increasingly as its instrument and precondition, making the Arctic a clear indicator of the broader transformation of the EU into a more explicitly geopolitical and security-oriented actor.

Keywords: *EU foreign policy, Arctic security, geopolitics, peace studies, militarization.*

АРКТИК КАО ПРОСТОР МИРА И БЕЗБЕДНОСТИ У ПОЛИТИЦИ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ: ПРОМЕНА СТРАТЕШКЕ ПЕРЦЕПЦИЈЕ

Урош Попадић¹

Достављен: 22.3.2026.

Језик рада: Српски

Кориговано: 27.5.2026.

Тип рада: Прегледни рад

Прихваћен: 8.6.2026.

DOI број: 10.5937/vojdolo2602045P

Апстракт: Током протекле деценије политика Европске уније (ЕУ) према Арктику прошла је кроз постепену трансформацију, у којој је њен устаљени нормативни концепт региона као зоне мира све више бивао подриван безбедносним и одбрамбеним интересима. Иако је ЕУ дуго посматрала Арктик као простор мултилатералне сарадње и ниских тензија, растућа стратешка конкуренција довела је у питање такво уоквиравање. У чланку се испитује развој арктичких политика ЕУ, који одражава процес трансформације ка израженијој геополитичкој улози, као и начин на који је тај процес повезан са нормативним схватањем Арктика као зоне мира и са схватањем саме Уније као организације оријентисане ка миру. Анализа главних стратешких докумената ЕУ и политичког дискурса који се односи на Арктик спроводи се кроз теоријски оквир критичких студија мира и безбедности, које мир концептуализују као политичку и нормативну категорију повезану са односима моћи, безбедношћу и стабилношћу. Појачана трансатлантска безбедносна сарадња на Арктику представља се као пример шире промене у политици ЕУ, при чему Унија задржава мировни оквир у свом формалном приступу Арктику, док га истовремено прилагођава логици одвраћања и стабилности.

Кључне речи: *спољна политика ЕУ, безбедност Арктика, геополитика, студије мира, милитаризација*

¹ Универзитет у Београду, Факултет политичких наука, Београд, Република Србија, e-mail: popadics.uros@gmail.com, uros.popadic@emins.org, <https://orcid.org/0009-0002-2660-848X>

Увод

Током протекле две деценије Арктик је постао све значајније подручје безбедносне политике Европске уније (ЕУ), након што је дуго у њеним политикама и стратегијама био описиван као простор мира, сарадње и ниских тензија, без непосредног безбедносног значаја. ЕУ је свој приступ Арктику развила кроз нормативно схватање региона као зоне мира, сарадње и стабилности, а тај оквир је институционализован кроз њене главне стратешке документе и политике. Међутим, брзо мењајуће безбедносно окружење у Европи и растућа стратешка конкуренција, подстакнути сукобом у Украјини и активностима Русије, довели су до постепене промене овог приступа, при чему ЕУ све више посматра Арктик као регион од значајне стратешке важности. Приступ ЕУ овом региону, који је раније био усмерен ка одржавању мира, почео је да буде подриван због геополитичких промена проузрокованих кризом и конфликту у Украјини, посебно након 2022. године. У том контексту све израженије ширење милитаризујућих тенденција унутар ЕУ, кроз њен повећани фокус на одбрамбене капацитете и све израженију геополитичку улогу, одразио се у јачању безбедносне и одбрамбене димензије њене арктичке политике. Као таква, ова промена у арктичкој политици чини део шире трансформације европске спољне и безбедносне политике, подстакнуте растућим безбедносним забринутостима. Иако ЕУ наставља да дискурзивно представља Арктик као зону мира, њене политике све више прихватају нову безбедносну стварност у којој је мир повезан са одвраћањем, стабилношћу и војном способношћу.

ЕУ је све више заинтересована за Арктик као простор безбедности, при чему појачану сарадњу у том простору види као неопходну у светлу сукоба у Украјини и руског стратешког понашања. То показује ширу промену у њеној концептуализацији Арктика, у којој он престаје да се посматра пре свега као простор сарадње неповезан са безбедношћу и све више постаје део европске безбедносне архитектуре. У политичком оквиру ЕУ Арктик је дуго био посматран као изузетак у односу на традиционалне безбедносне и геополитичке забринутости, али је растућа стратешка конкуренција довела до све већег препознавања потребе за безбедносним разматрањима у региону. То производи напетост у политици ЕУ у којој се Арктик дискурзивно одржава као миран простор, док се у политичкој пракси све више интегрише у безбедносне и одбрамбене процесе ЕУ. У чланку се користе критичке студије мира и безбедности како би се испитала трансформација концептуализације мира ЕУ на Арктику, усредсређујући се на питање у којој мери политика ЕУ према Арктику одражава шири процес геополитизовања Уније и како то утиче на њен нормативни концепт Арктика као зоне мира. У њему се тврди да мировни оквир није напуштен, већ да је његово значење трансформисано, при чему се мир све више разуме као зависан од стабилности која се одржава кроз безбедносне и одбрамбене капацитете. Арктик се стога анализира као простор у којем напетост између мировно усмереног дискурса ЕУ и њеног све израженијег ослањања на стратешку и безбедносну логику постаје нарочито видљива, упркос самосхватању Уније као мировно усмерене организације.

Европска унија и безбедност на Арктику

Литература о Европској унији на Арктику углавном је пратила постепено појављивање Уније као регионалног актера кроз управљање, регулацију и, посредније, безбедност. Током протекле две деценије Европска унија усвајала је различите приступе Арктику, у којима је безбедност чинила само један елемент њеног присуства, иако онај чији је значај стално растао. У свом ранијем приступу ЕУ је функционисала као арктички актер пре свега кроз функционалне надлежности оствариване путем права, међународних споразума и институционалних аранжмана, вршећи ограничен утицај на управљање у региону (Koivurova et al. 2012). Тај утицај добио је додатни значај у контексту повлачења морског леда и отварања нових поморских рута, како су се постојеће политике ЕУ све више укрштале са питањима приступа, контроле и стабилности на Арктику. Истовремено, анализе улоге ЕУ у арктичком управљању указивале су на ограничења њене способности да делује у области тврде безбедности, будући да су питања територијалне делимитације и војног присуства остала у домену националног суверенитета арктичких држава, док је институционално одсуство ЕУ из кључних арктичких тела додатно ограничавало њен политички утицај (Pieper et al. 2011).

ЕУ је полако прелазила са посматрања Арктика искључиво као простора сарадње и стабилности ка непосреднијем бављењу геополитичким ривалствима и безбедносним разматрањима. У том процесу нормативни дискурс мира и сарадње развијао се паралелно са растућом свешћу о стратешкој релевантности Арктика за њене интересе (Weber and Romanyszyn, 2011). То је успоставило оквир у којем је безбедносна димензија Арктика била интегрисана у политику ЕУ посредно, а не кроз отворену милитаризацију или експлицитну безбедносну доктрину. Остхаген (2013) примећује да је ЕУ често описивана као арктички актер чије присуство и интереси нису произлазили из јединствене стратегије држава чланица, већ из комбинације институционалних амбиција, секторских политика и сопственог спољнополитичког позиционирања Уније. Он запажа да је после 2008. започела фаза институционалне консолидације, у којој је ЕУ настојала да легитимише своју улогу на Арктику пре свега као спољнополитички и управљачки актер, укључујући се у међународну сарадњу и помажући одржавање регионалне стабилности (Østhagen, 2013). Бере примећује да је овај приступ додатно обликовао процес развоја прве кохерентније арктичке политике ЕУ, у којем је Европска комисија имала централну улогу, иако у сталној интеракцији и преговорима са арктичким државама које су ограничавале амбиције ЕУ инсистирајући на међународном праву и примату Арктичког савета (Wegge, 2012).

Стога се арктичка политика ЕУ развијала као компромис између нормативног мултилатералног дискурса и растуће свести о безбедносним и геополитичким импликацијама региона, без експлицитног преузимања улоге актера тврде безбедности. Међутим, одсуство формалног институционалног признања ЕУ као значајног актера у арктичком управљању довело је до ситуације у којој је она имала комплементарну и секундарну улогу, при чему су њена политичка и стратешка релевантност биле прихватане селективно и унутар постојећих реги-

оналних механизма (Hossain, 2015). Током овог периода, док је регион полако и постепено био интегрисан у шири спољнополитички и безбедносни оквир ЕУ, остао је уоквирен нормативним дискурсом сарадње и стабилности. Остхаген тврди да безбедносна и геополитичка динамика на Арктику током 2010-их није потврђивала доминантне наративе о неизбежној милитаризацији и отвореном сукобу, пошто су кључни ресурси већ били под контролом самих арктичких држава, док су територијални спорови имали ограничен политички домет, а регионална сарадња опстала је и после погоршања односа између Русије и Запада након 2014. године (Østhaugen, 2017). Бејлс и Олафсон (2017) тврде да је допринос ЕУ регионалној безбедности остао секундарног значаја у односу на НАТО, позиционирајући је пре свега као актера медијације и регулације, додајући да се овај приступ институционално репродуковао кроз формате регионалне сарадње који су функционисали у оквиру без безбедносних забринутости. Они примећују да су ти формати ипак омогућавали ЕУ да посредно утиче на регионалну стабилност и управљање кроз институционалне механизме, иако без непосредног безбедносног ангажмана (Bailes and Ólafsson, 2017).

Конде Перез и Јанева (2016) слично истичу да се арктичка политика ЕУ развијала на фрагментисан и опрезан начин, ослањајући се на мултилатерализам и меку моћ, при чему је Арктик истовремено представљан као простор сарадње и мира, док је постепено и посредно бивао укључиван у шире расправе о геостратешкој релевантности кроз питања поморске безбедности и стабилности међународног поретка (Conde Pérez and Yaneva, 2016). Распотник и Остхаген (2019) анализирали су ангажман ЕУ на Арктику као део ширег процеса њеног спољнополитичког и геополитичког позиционирања, полазећи од претпоставке да је ЕУ већ показивала препознатљиве геополитичке карактеристике. Док се слажу да је ЕУ конструисала Арктик као простор управљања, одговорности и сарадње, све засновано на мултилатерализму, они примећују да је ЕУ покушавала да обезбеди политичку релевантност у простору у којем јој недостају традиционални инструменти моћи. Додају да је притом наилазила на отпор арктичких држава, које инсистирају на суверенитету и постојећим регионалним режимима (Raspotnik and Østhaugen, 2019). Ридерволд и Дејвис Крос (2019) такође се слажу да се арктичка политика ЕУ развијала постепено и реактивно, али њену промену тумаче као одговор на погоршање безбедносног окружења у Европи и промене у односима са Русијом након 2014. године. Они сматрају да је безбедносна димензија од тада увођена посредно кроз дискурс стабилности, међународног права и сарадње (Riddervold and Davis Cross, 2019), слажући се са другим ауторима да је то био значајан, али још не и пресудан тренутак.

Веге (2020) тврди да је развој кохерентније арктичке политике ЕУ током овог периода служио као средство јачања спољнополитичког приступа Уније без напуштања њеног нормативног идентитета усмереног ка миру и сарадњи. Међутим, запажа да се то одвијало паралелно са променама у безбедносним стратегијама северноатлантских држава, које су Арктик све више укључивале у војно и одбрамбено планирање (Wegge, 2020). Бидерман (2020) је анализирао прилагођавање арктичке политике ЕУ кроз постепену промену фокуса са општег арктичког оквира ка евроарктичком простору као подручју са геополитичким по-

тенцијалом. Он примећује да, иако ЕУ не заузима централну управљачку позицију унутар арктичких институција, њен утицај је растао током 2010-их, како је евроарктички простор уоквиравала као важан за шире политичке и економске интересе Уније (Biedermann, 2020). Терзи тврди да је присуство ЕУ на Арктику заправо било политички проблематично с обзиром на то да није имала јасну позицију у главним арктичким форумима и да је њено учешће зависило од сагласности арктичких држава, што је, по његовом мишљењу, довело до тога да избегава заузимање јасних ставова о питањима са потенцијалним безбедносним импликацијама (Terzi 2020). Међутим, Лебел и Нилсон (2024) примећују да су до краја деценије амбиције ЕУ ојачале кроз стратешке документе и секторске политике у којима се нормативни језик одрживости и сарадње све више комбиновао са препознавањем геополитичког значаја региона, критичних ресурса и безбедносне стабилности, нарочито у контексту украјинске кризе и промена у безбедној архитектури Северне Европе (Lebel and Nilsson, 2024). Литература се у великој мери слаже око ограничене улоге ЕУ у региону и растућег стратешког значаја Арктика, али је мање пажње посветила томе како сама ЕУ нормативно концептуализује Арктик као простор мира и како се то уоквиравање мења под растућим безбедносним и геополитичким притиском.

Критички приступи миру, безбедности и геополитичком заокрету ЕУ

Пошто постојећа литература у великој мери представља трансформацију приступа ЕУ арктичкој безбедности као очекиван одговор на погоршање европског безбедносног окружења и растућу стратешку релевантност региона, потребно је посветити већу пажњу томе како је и зашто дошло до ове промене. Геополитички значај Арктика није нов, али његов обновљени значај после 2022. године не треба да учини да концептуална трансформација региона изгледа неизбежно, нити се преуоквиривање Арктика као зоне мира нужно мора разумети искључиво кроз милитаризацију и безбедносну логику. Коегзистенција дискурса ЕУ о Арктику као простору мира са растућим ширењем безбедносних и одбрамбених пракси оправдаваних у име очувања тог мира указује на ширу трансформацију у односу између мира, безбедности и геополитичког поретка. Савремене расправе о миру и безбедности указују на дубоку трансформацију међународног светског поретка, у којој се либерални модел мира постепено мења, али се не напушта. Ричмонд (2021а) развија концепт међународне светске архитектуре као историјски слојевитог и унутрашње противречног скупа норми, институција, дискурса и политичких пракси кроз које се мир разуме, производи и одржава. У том оквиру мир не функционише као стање које је једноставно супротстављено сили, већ као хибридна политичка конструкција обликована интеракцијом нормативних тврдњи, институционалних аранжмана и коерцитивних пракси. Односи моћи, милитаризација и стабилизација стога не стоје изван мира, већ све више чине део начина на који се он репродукује и одржава у савременој међународној политици (Richmond, 2021b).

У оквиру тог приступа, он тврди да либерални мир није напуштен, већ је током протекле две деценије преобликован кроз процесе секуритизације и прилагођавања логици одвраћања, при чему се мир све више своди на негативни мир, односно на одсуство отвореног насиља уз истовремено очување постојећих структура моћи. Ова трансформација се даље продубљује раздвајањем мира и правде, при чему се мир нормативно повезује са универзалним вредностима, док се у политичкој пракси операционализује кроз контролу, геополитичко позиционирање и војно јачање, омогућавајући да језик мира служи као оправдање за праксе које не производе мир (Richmond, 2021b). У условима слабљења либералног међународног поретка мир се све више производи кроз равнотеже моћи, блоковску конкуренцију и војну способност, док дискурс мира остаје нормативна константа у међународној политици, мада са измењеним садржајем који даје предност стабилности у односу на правду и безбедности у односу на политичку еманципацију (Richmond, 2025). Овакво разумевање мира омогућава да се политика ЕУ према Арктику тумачи као део шире трансформације мировне архитектуре, у којој регион није изузет од безбедносне логике, већ задржава мировни оквир упоредо са својом интеграцијом у стратегије одвраћања, стабилности и геополитичког позиционирања.

Развијајући анализу даље, Ричмонд и Погода (2025) тврде да ниједан међународни поредак не може опстати без инструмената за производњу и одржавање мира, напомињући да је либерални међународни поредак почивао на хегемонијском усклађивању, у оквиру којег се мир одржавао комбинацијом нормативног дискурса и политичке моћи. Са слабљењем тог поретка, они тврде да се либерални модел миротворства распада и бива замењен фрагментисаним и геополитизованим оквиром у којем се мир све више своди на стабилност одржавану силом, територијалном контролом и одвраћањем, док се мировни дискурс задржава као нормативни оквир лишен трансформативног садржаја (Richmond and Pogodda, 2025). Мекгинти (2021) даље тврди да либерални мир више не функционише као доминантни међународни модел, већ је замењен постлибералним и хибридни системом у којем се мир производи ситуационо и инструментално, кроз комбинацију нормативног језика, милитаризације и безбедносног прагматизма, при чему се стабилности и контроли систематски даје предност у односу на правду (Mac Ginty, 2021). Сличну критику нуди Чендлер, који тврди да савремене мировне и безбедносне политике карактерише дубоко неповерење према либералној трансформацији, при чему су после Хладног рата класичне либералне претпоставке о суверенитету и демократској самоуправи напуштене у корист институционалистичког приступа усмереног ка стабилности. У том оквиру либерални концепти остају задржани у мировном дискурсу, али добијају нелибералан садржај, јер све више означавају механизме регулације и безбедносног управљања, чиме се брише разлика између мира и безбедности и мир се редифинише као стабилност без трансформације (Chandler, 2010).

Баргес и Мориљас (2019) показују да је слична логика видљива у политици управљања кризама ЕУ, у којој се мир редифинише као управљива стабилност у условима трајне кризе, при чему се милитаризација и безбедносни инструменти нормализују као рационални одговори на кризе, док политичка и друштвена

трансформација остаје изван домета мировних политика (Bargués and Morillas, 2019). Сличним аргументом Шепард (2021) наводи да је у протекле две деценије Европска унија прошла кроз процес колективне секуритизације, у оквиру којег се безбедносне претње више не посматрају као подељене на унутрашње и спољашње, већ се конструишу као трансграничне, стварајући безбедносни континуум који трансформише идентитет ЕУ од нормативног мировног актера ка стратешки оријентисаном безбедносном актеру (Shepherd, 2021). Ињигез де Ередија (2020) тврди да се привидна трансформација мировне политике ЕУ такође може разумети као промена ка изузетничком милитаризму, у којем ЕУ не напушта мировни дискурс, већ мења критеријуме онога што се рачуна као мир, стављајући војну способност, територијалну контролу и одвраћање у средиште мировних политика (Iñiguez de Heredia, 2020). Хокансон (2023) тврди да се током протекле деценије улога ЕУ у области безбедности и одбране знатно продубила, при чему Унија, а посебно Европска комисија, више не делује искључиво као нормативни или цивилни актер, већ се све више позиционира као омогућаваач војне мобилности, одвраћања и територијалне одбране у тесном институционалном поравнању са НАТО-ом (Håkansson, 2023).

Рикер и Ридерволд (2022) даље истичу да се ова трансформација не одвија кроз експлицитно напуштање нормативног дискурса ЕУ, већ кроз контекстуалну промену његовог значења, при чему Унија у стратешким документима задржава језик мира и мултилатерализма, док се у условима опажене хитности и непосредне претње помера ка безбедносно оријентисаном деловању које потискује нормативне циљеве у корист стабилности и безбедности (Rieker and Riddervold, 2022). Овај процес може се уоквирити у контексту ширег скупа криза са којима се ЕУ суочавала током протекле деценије, што је омогућило нормализацију дискурса о сукобу, одвраћању и војној спремности. Тако се мир редефинише као исход војне способности, индустријске подршке, стратешке припремљености и територијалне контроле, без измене декларативног мировног идентитета ЕУ (Hoeffler, Hofmann and Mérand, 2024). Политика ЕУ према Арктику стога се може разумети као део ширег обрасца у којем се регион задржава унутар нормативног оквира зоне мира, док се сам мир све више схвата као стабилност која се одржава кроз одвраћање и безбедност. Из те перспективе Арктик се више не појављује као простор изван безбедносне политике, већ као простор у којем се значење мира преобликује у условима геополитичке конкуренције.

Теоријски оквир

Литература се углавном слаже да је Арктик задржао геополитички значај током читавог постхладноратовског периода и да је пре 2022. године улога ЕУ у безбедности региона била ограничена, али већина те литературе заузима дескриптиван и неореалистички приступ и не доводи у питање како се концептуализација Арктика тако брзо и одлучно променила. У складу са претходним теоријским разматрањима, мир се у оквиру овог теоријског оквира схвата као политички облик стабилности, а не као нормативни идеал који се постиже искључиво одсуством силе. Мир се третира као историјски променљива категорија

чије значење обликују конкретне безбедносне праксе, односи моћи и институционални аранжмани. Унутар овог оквира либерални мир се у ЕУ не разуме као напуштен концепт, већ као трансформисан модел у којем се нормативни језик мира задржава, док се његово практично значење све више везује за војно одвраћање, стабилност, традиционалну безбедност и очување постојећег поретка. Политика ЕУ према Арктику се стога тумачи као део шире трансформације европског приступа миру и безбедности, у којој регион више није изузет од безбедносне логике, већ се постепено укључује у стратешке и одбрамбене оквири, док се нормативна представа Арктика као зоне мира истовремено одржава, барем номинално. ЕУ тако задржава нормативни дискурс мира на Арктику, док регион све више уоквирава у терминима одбране, безбедности и стратешке релевантности.

Из ове перспективе може се тврдити да континуирано одржавање мировног нормативног уоквиравања ЕУ, упоредо са њеном растућом безбедносном улогом на Арктику, још увек није довољно теоретизовано ни испитано. У чланку се тврди да ова привидна противречност не одражава ни континуитет мировног оквира, нити његово напуштање, већ његову трансформацију, при чему се мир редефинише као стабилност обезбеђена кроз одвраћање и безбедносну интеграцију. Милитаризација се, дакле, не појављује као супротност мировном оквиру, већ као средство његовог очувања, при чему се мир редефинише као стабилност одржавана кроз војну способност и одвраћање. Метод који се користи у чланку јесте квалитативна анализа докумената и дискурса главних стратешких докумената ЕУ о Арктику и сродној спољној и безбедносној политици, заједно са званичним политичким изјавама водећих актера ЕУ. Анализа испитује како је Арктик уоквирен као политички и стратешки простор, како се дискурзивно описује однос између мира, стабилности и безбедности, те како је сопствена улога ЕУ у региону позиционирана у односу на сарадњу и одвраћање. Тако се теоријски оквир операционализује кроз анализу језика и политичке логике посредством којих се нормативни дискурс мира и безбедности задржава, док се његово практично значење све више повезује са одбраном и одвраћањем. Обухваћени период траје од 2008. до 2026. године, што омогућава да се ова трансформација прати од ранијег кооперативног уоквиравања Арктика у ЕУ ка његовој све експлицитнијој интеграцији у шире европске и трансатлантске безбедносне структуре.

Емпиријска анализа арктичке безбедносне стратегије ЕУ

У најранијим политичким документима ЕУ о Арктику безбедност се уводи опрезно и посредно, кроз језик стабилности, међународног права и сарадње. У саопштењу Комисије о Арктику из 2008. године регион је дефинисан као значајан за међународну стабилност и безбедносне интересе Уније, при чему су промене у арктичком окружењу повезане са променама у регионалној безбедносној динамици и потенцијалним последицама по међународни поредак. ЕУ себе уоквирава као актера који ће допринети стабилности кроз јачање мултилатералног упра-

вљања заснованог на међународном праву и кроз укључивање Арктика у шире оквира спољне и безбедносне политике (European Commission, 2008). Комисија је 2012. године експлицитно описала Арктик као простор у којем међународна сарадња доприноси миру и безбедности, и у којем је регионална стабилност повезана са институционалном сарадњом и мирним решавањем спорова. Арктик се посматра као подручје растућег стратешког значаја, наводећи да су одржавање добре међународне сарадње и подршка стабилности региона кључни интереси ЕУ, те представља Арктички савет као примарни форум за међународну сарадњу у региону. Она повезује улогу ЕУ са подршком међународној сарадњи, поморској безбедности и постојећем правном поретку, а не са непосредним безбедносним ангажманом (European Commission, 2012).

У „Интегрисаној политици ЕУ за Арктик“ из 2016. године безбедност је јасно постављена као део ширег стратешког значаја региона, иако је и даље остала уоквирена кроз стабилност, сарадњу и међународно право. Арктик је представљен као подручје од стратешког значаја за ЕУ, уз упозорење да промене у региону могу повећати ризик од тензија услед појачане конкуренције око ресурса, позивајући Унију да ојача поморску безбедност. У њој се одржава став да арктичке државе имају примарну одговорност за бављење питањима унутар својих територија, али и да се многа питања која погађају регион могу ефикасније решавати кроз регионалну и мултилатералну сарадњу, због чега се ангажман ЕУ представља као важан. Такође се наводи да је важније него икада осигурати да Арктик остане зона мира, просперитета и конструктивне међународне сарадње, док се Арктички савет представља као примарни форум за међународну сарадњу у региону. Међутим, такође се тврди да ЕУ има улогу у стратешком дијалогу о арктичким питањима (European Commission, 2016). Ово схватање додатно је ојачано у Глобалној стратегији ЕУ усвојеној исте године, у којој се наводи да ЕУ има стратешки интерес да Арктик остане подручје ниских тензија, са континуираном сарадњом подржаном од Арктичког савета, функционалног правног оквира и снажније политичке и безбедносне сарадње у региону (EEAS, 2016).

Европска комисија је у својој стратегији из 2016. године јасно дефинисала Арктик као простор трајних стратешких интереса и нагласила да њен ангажман у региону представља геополитичку нужност. Због преклапања економских, политичких и безбедносних интереса на Арктику упозорила је да растућа пажња посвећена региону носи ризик да га претвори у простор шире геополитичке конкуренције. Она бележи пораст руске војне активности у региону и ширење употребе цивилне инфраструктуре у војне сврхе, повезујући ова дешавања са глобалним стратешким позиционирањем и безбедносним питањима која превазилазе регионални ниво. Најавила је јачање сопствених стратешких капацитета и укључивање арктичких питања у оквира спољне и безбедносне политике. Она наглашава да је, с обзиром на одговорност ЕУ за одржавање мира и безбедности у региону, координисан одговор унутар шире европске и трансатлантске безбедносне архитектуре неопходан ради спречавања потенцијалних тензија, уз тврдњу да је важније него икада осигурати да Арктик остане зона мира, просперитета и конструктивне међународне сарадње (European Commission, 2021). Истовремено извештај Европског парламента наводи да је Арктик историјски био

регион мира, ниских тензија и међународне сарадње, наглашавајући да треба очувати политичку вољу како би се такав карактер региона одржао, као и да спорове треба решавати у складу са међународним правом. Међутим, у њему се наводи да геополитички значај Арктика расте и да будућност региона и изазови са којима се суочава превазилазе интересе самих арктичких држава, захтевајући управљање на више нивоа, регионалну сарадњу и међународна решења, укључујући и она која се односе на безбедносне изазове. Такође се упозорава да је арктичка безбедност све више повезана са глобалном геополитиком, изражавајући забринутост због прогресивне милитаризације региона, нарочито услед обимног руског војног јачања (European Parliament, 2021).

ЕУ је 2022. године изменила своју општу стратегију спољне и безбедносне политике, наводећи да је сукоб у Украјини означио темељну промену у европском безбедносном окружењу, стварајући еру појачане стратешке конкуренције која је ЕУ поставила у непријатељскије и непредвидивије окружење. Она је закључила да су њени безбедносни и одбрамбени напори недовољни с обзиром на тренутно претњом обележено окружење и да мора значајно повећати и своје капацитете и спремност за деловање, објављујући да треба да постане снажнији политички и безбедносни актер, способан да обликује међународне безбедносне исходе а не само да на њих реагује, уз изношење планова за повећање одбрамбене потрошње и инвестиција (European Union, 2022). Комисија је ово виђење проширила и на Арктик, уоквирујући га као део погоршаног глобалног безбедносног окружења и растуће стратешке конкуренције, наглашавајући да отварање нових поморских рута ствара додатне безбедносне изазове и ризике. У њеној комуникацији посебна пажња посвећена је претњама по критичну инфраструктуру, интеграцији Арктика у шири систем поморског надзора ЕУ, а позвало се и на интензивирање сарадње са арктичким приобалним државама и НАТО-ом у области поморске безбедности (European Commission, 2023). Повезаност арктичке политике ЕУ са експлицитном везом између мира, безбедности и одбране је очигледна, а дискурс стратешког планирања и војне одбране прожима њене документе упоредо са ранијим језиком сарадње.

Одбор за спољне послове Европског парламента израдио је 2025. године нову стратегију о геополитичкој сарадњи на Арктику, понављајући нормативни став да Арктик треба да остане зона мира и конструктивне сарадње засноване на мултилатералној сарадњи унутар поретка заснованог на правилима. Међутим, он је упозорио да је пораст руског војног присуства на Арктику повећао регионалне тензије, истовремено истичући значај Арктика за безбедност ЕУ. Позвао је друге институције ЕУ да признају растућу милитаризацију Арктика и затражио јачање капацитета одвраћања у сарадњи са државама чланицама и савезницима у НАТО-у. Такође је подржао идеју о приступању Норвешке и Исланда ЕУ, чиме би се повећала одбрамбена сарадња и ојачала безбедност ЕУ (European Parliament, 2025a). Парламент је дефинисао Арктик као регион од стратешког значаја, уз оцену да се безбедносно окружење у региону темељно променило, сматрајући да се он више не може посматрати искључиво као простор сарадње, већ као део ширег геополитичког и безбедносног окружења које непосредно утиче на интересе ЕУ. Арктичка безбедносна питања експлицитно се повезују са

евроатлантским оквиром и улогом НАТО-а, а наглашава се да су приступање Финске и Шведске НАТО-у, као и јачање сарадње ЕУ–НАТО, побољшали безбедносну динамику Северне Европе (European Parliament, 2025b).

Председница Комисије Фон дер Лајен (2025) нагласила је да Арктик и Северни Атлантук заузимају централно место у безбедносном и одбрамбеном размишљању ЕУ, експлицитно истичући стратешку улогу Исланда унутар архитектуре НАТО-а и најављујући јачање сарадње ЕУ–Исланд у области безбедности и одбране. Унутар овог оквира пажња се скреће на потребу прилагођавања арктичке политике ЕУ растућем присуству Русије и Кине (European Council, 2025). У Нордијском савету она је описала Арктик као геополитички простор у којем, услед повратка политике моћи, одвраћања и стратешке конкуренције у међународним односима, мора бити развијен нови безбедносни приступ ЕУ, наглашавајући да ЕУ мора продубити безбедносну сарадњу са нордијским и арктичким државама и прилагодити своју арктичку политику новој геополитичкој стварности (von der Leyen 2025). Повећана директност дискурса ЕУ о арктичкој безбедности подударила се са тензијама унутар НАТО-а, које су настале као резултат тога што је амерички председник Трамп изјавио да је заинтересован да преузме контролу над Гренландом ради безбедности Сједињених Америчких Држава. Ишао је толико далеко да је запретио могућношћу употребе војне силе, изазивајући снажан политички отпор Данске и Гренланда, који су недвосмислено одбацили сваку могућност промене статуса територије и поново потврдили право локалног становништва на самоопредељење, што указује да Арктик постаје простор отворене геополитичке конкуренције и притиска чак и унутар савезништава (BBC 2025a; CNN 2025).

Генерални секретар НАТО-а Руте (2025) експлицитно је дефинисао Арктик као простор растућег стратешког значаја, а Исланд као кључну тачку евроатлантске безбедности због његовог геостратешког положаја. Он је нагласио потребу за повећањем војног присуства НАТО-а у региону и за преласком на менталитет војне одбране ради очувања мира, идентификујући Русију као јасну примарну безбедносну претњу (Rutte, 2025). Висока представница ЕУ за спољне послове и безбедносну политику Калас (2025) јасно је изјавила да одлуке о будућности Гренланда могу доносити искључиво његови становници, позивајући на пуно поштовање суверенитета, територијалног интегритета и поретка заснованог на правилима. Она је навела да Гренланд добија све већи значај за геостратешке приоритете ЕУ на Арктику у контексту измењене глобалне безбедносне динамике, признајући да војна активност у региону расте и да безбедносна питања више не могу бити маргинализована, чак ни у одсуству непосредне војне претње (Kallas, 2025). Овај став додатно је потврђен у реакцијама ЕУ на настављени амерички притисак у вези са Гренландом, пошто је њено политичко руководство јавно изразило пуну солидарност са Данском и Гренландом, поново потврђујући да темељни принципи међународног права и територијалног интегритета чине основу европске безбедности (BBC 2025b; The Guardian 2025). Чак и под појачаним геополитичким притиском савезника, ЕУ је задржала своју политику према Арктику, али је све више усвајала безбедносно и стратешки оријентисан дискурс према региону.

Упркос овим тензијама у трансатлантским односима, недавна безбедносна сарадња у Северној Европи и на Арктику показује континуитет и продубљивање, при чему европске чланице НАТО-а делују координисано и аутономно. Шведска, једна од најновијих чланица НАТО-а, значајно је повећала своје учешће у савезничким активностима одвраћања и одбране, наглашавајући да војна интеграција нордијског простора представља један од централних доприноса региона Савезу (Maanpuolustus 2025). То је подржано појачаном билатералном сарадњом унутар ЕУ, при чему су Шведска и Немачка продубиле своје стратешко партнерство у областима спољне политике, безбедности и одбране у циљу јачања регионалне стабилности и стратешке отпорности (Government of Sweden 2025). Финска се истовремено позиционирала као важна тачка присуства НАТО-а на Арктику кроз успостављање и операционализацију пројекта напредне копнене снаге Финска (Forward Land Forces Finland), интензивирање савезничких вежби у арктичким условима и јасно уоквиравање Арктика као дела шире европске и трансатлантске безбедносне архитектуре (Finnish Ministry for Foreign Affairs, 2025).

Фон дер Лајен (2026) је директно говорила о Гренланду и Арктику, истичући да је Европа у потпуности посвећена безбедности арктичког региона. Она је истакла континуирану сарадњу између ЕУ и НАТО-а на Арктику и инсистирала да арктичка безбедност мора бити обезбеђена колективно, истовремено поново потврђујући пуну подршку ЕУ интегритету и суверенитету Гренланда и Данске. Обећала је повећану подршку ЕУ арктичкој безбедности, веће одбрамбене издатке и ревизију арктичке стратегије Уније до краја године (von der Leyen, 2026). Политика ЕУ пратила је њену реторику, будући да је у марту 2026. закључила безбедносно и одбрамбено партнерство са Исландом, које је било изражено крајем 2025. године. У њему се јасно наводи да су безбедност ЕУ и Исланда међусобно повезане и међузависне, оправдава се повећање одбрамбене потрошње, укључујући и на Арктику, настављеним сукобом у Украјини, и описују се претње са којима се ЕУ суочава као вишедимензионалне и више не ограничене на традиционална одбрамбена питања. Споразум је уоквирио Арктик као регион од стратешког значаја, наглашавајући регионалну безбедност, поморску безбедност, критичну инфраструктуру и климатску безбедност, док је регион и даље уоквирен унутар ширег одбрамбеног оквира сарадње са НАТО-ом (Council of the European Union, 2026). Тако дискурс ЕУ, и пратеће политике, све више приказују геополитичку и милитаризовану ЕУ, при чему њен ранији дискурс институционалне и међународне сарадње уступа место концептуализацији Арктика као опораваног безбедносног окружења.

Закључак

Кроз анализу приступа Европске уније Арктику током протекле две деценије показује се да Арктик постаје све значајнији простор за европску безбедност. Политика ЕУ према региону постепено трансформише устаљени мировни и безбедносни оквир који је примењивала на Арктик, а да га притом не напушта, оправдавајући то погоршањем европске безбедности и опаженом претњом из Русије.

Арктик се у дискурсу ЕУ и даље номинално описује као зона мира, сарадње и стабилности, али се карактер тог мира све више повезује са војном безбедношћу, одвраћањем и припремљеношћу. Мир се више не разуме као одсуство силе или као резултат сарадње, већ као стање стабилности које се производи и одржава кроз војне и безбедносне капацитете, стратешко планирање и даљу интеграцију у евроатлантску безбедносну архитектуру. Резултати показују да је безбедносна димензија Арктика у политици ЕУ дуго била присутна имплицитно, али да је након избијања сукоба у Украјини била отворено и експлицитно артикулисана. Видљива је јасна промена ка томе да ЕУ Арктик разуме као простор трајних стратешких интереса, геополитичке конкуренције и безбедносних ризика, при чему њен дискурс све више нормализује језик одбрамбене припремљености, сарадње и одвраћања. Ови резултати потврђују аргумент да се мир у савременој политици ЕУ редефинише као стабилност одржавана кроз безбедносне инструменте, а не као нормативни идеал одвојен од логике војне безбедности. Појачана трансатлантска безбедносна сарадња на Арктику не представља узрок ове трансформације, већ њен видљиви показатељ. Ширење НАТО-а у Европи, као и растућа геополитичка улога ЕУ и растући одбрамбени буџет њених чланица, показују да Арктик више не функционише као изузетак унутар европске безбедносне политике, већ да се сада посматра као подручје стратешке конкуренције и војне безбедности.

У томе лежи основа за аргумент да милитаризација Арктика не делује као супротност мировном оквиру ЕУ, већ као његов инструмент и предуслов. Теоријски допринос чланка јесте у оваквом тумачењу трансформације мира. Ослањајући се на критичке студије мира и безбедности, показује се да либерални мир у контексту арктичке политике ЕУ није напуштен, већ трансформисан ка миру који се одржава кроз одбрану, при чему се милитаризација све више посматра као нормализован и рационализован инструмент очувања мира и безбедности. Концептуализација савременог мировног поретка на Арктику у ЕУ тако функционише као хибридна и унутрашње противречна конструкција у којој се мир производи кроз моћ и снагу, а не кроз међународну сарадњу која се номинално заговара. Анализа даље показује да се геополитизовање региона одвија паралелно са геополитизовањем саме ЕУ, јер она све више схвата безбедност и мир кроз логику војне безбедности и одбране. То ствара напетост између декларативне мирољубивости и практичне милитаризације, тако да се Арктик појављује као простор у којем трансформација европског разумевања мира постаје јасно видљива. Ако ЕУ настави да Арктик истовремено представља као зону мира, а да га притом integriше у логику војног одвраћања и безбедности, регион ће све теже успевати да функционише као простор ниских тензија, док ће нормативна кредибилност ЕУ као мировног актера бити додатно доведена у питање. На тај начин Арктик постаје огледало шире геополитичке конкуренције у свету и трансформације ЕУ у изразитије геополитички и стратешки ентитет усмерен на војну безбедност.

Литература

- [1] Bailes, A. J. K., & Ólafsson, K. Þ. (2017). The EU crossing Arctic frontiers: The Barents Euro-Arctic Council, Northern Dimension, and EU-West Nordic relations. The European Union and the Arctic. Brill.
- [2] Bargués, P., & Morillas, P. (2019). The EU and critical crisis transformation. *European Security*, 28(1), 1–19.
- [3] BBC. (2025a, January 26). Trump says he believes US will “get Greenland”. <https://www.bbc.com/news/articles/crkezj07rzro>
- [4] BBC. (2025b, December 23). Trump says US “has to have” Greenland after naming special envoy. <https://www.bbc.com/news/articles/ckgmd132ge4o>
- [5] Biedermann, R. (2020). Adapting to the changing Arctic? The European Union, the Nordics, and the Barents governance mosaic. *Journal of Contemporary European Studies*, 28(2), 167–181.
- [6] Conde Pérez, E., & Yaneva, Z. V. (2016). The European Arctic policy in progress. *Polar Science*, 10(4), 441–449.
- [7] Chandler, D. (2010). The uncritical critique of “liberal peace.” *Review of International Studies*, 36(S1), 137–155.
- [8] CNN. (2025, May 4). Trump renews threat of military force to annex Greenland. <https://edition.cnn.com/2025/05/04/world/greenland-annexation-threat-trump-nbc-interview-intl-hnk>
- [9] Council of the European Union. (2026). Security and defence partnership between the European Union and Iceland. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14421-2025-INIT/en/pdf>
- [10] European Commission. (2008). Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: The European Union and the Arctic Region (COM(2008) 763 final). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0763:FIN:EN:PDF>
- [11] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2012). Joint communication to the European Parliament and the Council: Developing a European Union policy towards the Arctic Region: Progress since 2008 and next steps (JOIN(2012) 19 final). <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=JOIN:2012:0019:FIN:EN:PDF>
- [12] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2016). Joint communication to the European Parliament and the Council: An integrated European Union policy for the Arctic (JOIN(2016) 21 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016JC0021>
- [13] European External Action Service. (2016). Shared vision, common action: A stronger Europe. A global strategy for the European Union’s foreign and security policy. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/eugs_review_web_0.pdf
- [14] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2021). Joint communication to the European Parliament, the Council, the

European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A stronger EU engagement for a peaceful, sustainable and prosperous Arctic (JOIN(2021) 27 final). https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/2_en_act_part1_v7.pdf

[15] European Parliament. (2021). The Arctic: Opportunities, concerns and security challenges: European Parliament resolution of 7 October 2021 (2020/2112(INI)). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0413_EN.html

[16] European Union. (2022). A strategic compass for security and defence: For a European Union that protects its citizens, values and interests and contributes to international peace and security. Council of the European Union. https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/strategic_compass_en3_web.pdf

[17] European Commission, & High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy. (2023). Joint communication to the European Parliament and the Council on the update of the EU Maritime Security Strategy and its Action Plan: An enhanced EU Maritime Security Strategy for evolving maritime threats (JOIN(2023) 8 final). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:52023JC0008>

[18] European Parliament, Committee on Foreign Affairs. (2025a). Report on the recommendation for the Council, the Commission and the Vice-President of the Commission/High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on the EU's diplomatic strategy and geopolitical cooperation in the Arctic (2025/2116(INI); A10-0229/2025). https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-10-2025-0229_EN.html

[19] European Parliament. (2025b). Recommendation to the Council, the Commission and the Vice-President of the Commission/High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy on EU diplomatic strategy and geopolitical cooperation in the Arctic (2025/2116(INI); A10-0229/2025). [https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025/2116\(INI\)](https://oeil.europarl.europa.eu/oeil/en/procedure-file?reference=2025/2116(INI))

[20] European Commission. (2025, July 22). President von der Leyen visits Iceland and announces launch of talks on security and defence partnership. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ac_25_1887

[21] Finnish Ministry for Foreign Affairs. (2025, November 18). NATO permanent representatives to visit Finland. https://um.fi/current-affairs/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/naton-pysyvat-edustajat-vierailevat-suomessa

[22] Government of Sweden. (2025, November 27). Enhanced and expanded strategic innovation partnership between Sweden and Germany. <https://www.government.se/swedish-treaty-series/2025/11/enhanced-and-expanded-strategic-innovation-partnership-between-sweden-and-germany/>

[23] Håkansson, C. (2023). The strengthened role of the European Union in defence: The case of the Military Mobility project. *Defence Studies*, 23(3), 436–456.

[24] Hoeffler, C., Hofmann, S. C., & Mérand, F. (2024). The polycrisis and EU security and defence competences. *Journal of European Public Policy*, 31(10), 3224–3248.

- [25] Hossain, K. (2015). EU engagement in the Arctic: Do the policy responses from the Arctic states recognise the EU as a legitimate stakeholder? *Arctic Review on Law and Politics*, 6(2), 89–110.
- [26] Iñiguez de Heredia, M. (2020). EU peacebuilding's new khaki: Exceptionalist militarism in the trading of good governed for military-capable states. *Politics*, 40(4), 409–425.
- [27] Koivurova, T., Kokko, K., Duyck, S., Sellheim, N., & Stepien, A. (2012). The present and future competence of the European Union in the Arctic. *Polar Record*, 48(4), 361–371.
- [28] Kallas, K. (2025, May 6). Greenland: Speech by High Representative/Vice-President Kaja Kallas at the EP plenary on Greenland's right to decide its own future and maintain the rule-based world order. European External Action Service. https://www.eeas.europa.eu/eeas/greenland-speech-high-representativevice-president-kaja-kallas-ep-plenary-greenland%E2%80%99s-right-decide_en
- [29] Lebel, J., & Nilsson, A. E. (2024). EU engagement in the Arctic: Challenges to achieving ambitions in an area outside its jurisdiction. *Arctic Review on Law and Politics*, 15, 47–71.
- [30] Mac Ginty, R. (2021). The liberal peace is over and it is not coming back: Hybridity and the emerging international peace system. *International Affairs*, 97(3), 839–856.
- [31] Maanpuolustus. (2025, August 18). Interview: Swedish Minister for Defense Pål Jonson. <https://www.maanpuolustus-lehti.fi/interview-pal-jonson/>
- [32] Østhagen, A. (2013). The European Union: An Arctic actor? *Journal of Military and Strategic Studies*, 15(2), 72–92.
- [33] Østhagen, A. (2017). Geopolitics and security in the Arctic: What role for the EU? *European View*, 16(2), 239–249.
- [34] Pieper, M., Winter, M., Wirtz, A., & Dijkstra, H. (2011). The European Union as an actor in Arctic governance. *European Foreign Affairs Review*, 16(2), 227–242.
- [35] Raspotnik, A., & Østhagen, A. (2021). What about the Arctic? The European Union's geopolitical quest for northern space. *Geopolitics*, 26(4), 1150–1174.
- [36] Richmond, O. (2021a). The evolution of the international peace architecture. *European Journal of International Security*, 6(3), 379–400.
- [37] Richmond, O. (2021b). Towards a peace with global justice? The struggle within the international peace architecture. *Asian International Studies Review*, 22, 1–29.
- [38] Richmond, O. P. (2025). Peace in an authoritarian international order versus peace in the liberal international order. *International Affairs*, 101(4), 1381–1401.
- [39] Richmond, O. P., & Pogodda, S. (2025). Peacemaking and the maintenance of international order: Alignment under hegemony versus multipolar misalignment. *Global Studies Quarterly*, 5(1).
- [40] Riddervold, M., & Davis Cross, M. K. (2019). Reactive power EU: Russian aggression and the development of an EU Arctic policy. *European Foreign Affairs Review*, 24(1), 43–60.
- [41] Rieker, P., & Riddervold, M. (2022). Not so unique after all? Urgency and norms in EU foreign and security policy. *Journal of European Integration*, 44(4), 459–473.

- [42] Rutte, M. (2025, May 28). Joint press conference with NATO Secretary General Mark Rutte and the Prime Minister of Iceland, Kristrún Frostadóttir. NATO. <https://www.nato.int/en/news-and-events/events/transcripts/2025/05/28/joint-press-conference>
- [43] Shepherd, A. J. K. (2021). EU counterterrorism, collective securitization, and the internal–external security nexus. *European Security*, 30(2), 193–214.
- [44] Terzi, Ö. (2020). Contesting the European Union at the “poles”: A multi-level analysis of contestation of the EU’s presence in the Arctic. *Global Affairs*, 6(4–5), 399–415.
- [45] The Guardian. (2025, December 23). You cannot annex other countries, Danish and Greenlandic leaders tell Trump. <https://www.theguardian.com/world/2025/dec/22/denmark-summon-us-ambassador-trump-greenland-envoy-appointment>
- [46] Von der Leyen, U. (2025, October 28). Speech by President von der Leyen at the 77th session of the Nordic Council. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_25_2539
- [47] Von der Leyen, U. (2026, January 20). Special address by President von der Leyen at the World Economic Forum. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/da/speech_26_150
- [48] Weber, S., & Romanyshyn, I. (2011). Breaking the ice: The European Union and the Arctic. *International Journal*, 66(4), 849–860.
- [49] Wegge, N. (2012). The EU and the Arctic: European foreign policy in the making. *Arctic Review on Law and Politics*, 3(1), 6–29.
- [50] Wegge, N. (2020). Arctic security strategies and the North Atlantic states. *Arctic Review on Law and Politics*, 11, 360–382.

Резиме

Рад испитује ефекте геополитичког заокрета Европске уније на њену арктичку безбедносну политику и на устаљено разумевање Арктика као простора мира, сарадње и ниских тензија. Полази се од тога да је ЕУ током дужег периода Арктик представљала кроз нормативни оквир мира, стабилности и мултилатералне сарадње, док је безбедносна димензија региона у њеној политици била присутна углавном посредно, кроз регулацију, управљање и институционалне механизме. Међутим, погоршање европског безбедносног окружења, растућа стратешка конкуренција, руска стратешка политика и војно присуство и рат у Украјини постепено су довели до тога да Арктик у политици ЕУ све изразитије бива схваћен као простор стратешког значаја, безбедносних ризика и геополитичког надметања. Рад се теоријски ослања на критичке студије мира и безбедности, полазећи од разумевања мира не као фиксног нормативног идеала, већ као историјски променљиве политичке категорије чије значење обликују односи моћи, безбедносне праксе и институционални поретци. На тој основи се тврди да мировни оквир ЕУ у Арктику није напуштен, већ трансформисан, тако да се мир све више разуме као стабилност одржавана кроз безбедност,

одвраћање и одбрамбене капацитете. Метод рада заснива се на квалитативној анализи стратешких докумената ЕУ о Арктику и сродних спољнополитичких и безбедносних докумената, као и политичких изјава водећих актера ЕУ у периоду од 2008. до 2026. године. Анализа показује да новији документи и дискурс ЕУ, уз задржавање језика мира, сарадње и међународног права, све отвореније уводе језик стратешке конкуренције, одбрамбене спремности, инфраструктурне заштите, НАТО сарадње и одвраћања. Арктик се тако више не појављује као изузетак од безбедносне логике, већ као простор у којем ЕУ паралелно одржава нормативни дискурс мира и прихвата све израженију безбедносну и одбрамбену рационалност. Рад закључује да милитаризација Арктика у политици ЕУ не делује као супротност њеном мировном оквиру, већ све више као његов инструмент и предуслов, чиме Арктик постаје јасан показатељ шире трансформације ЕУ у изразитије геополитички и безбедносно оријентисаног актера.

Кључне речи: *спољна политика ЕУ, Арктичка безбедност, геополитика, студије мира, милитаризација*

© 2026 Аутор. Објавило *Војно дело* (<http://www.vojnodelo.mod.gov.rs>). Ово је чланак отвореног приступа и дистрибуира се у складу са лиценцом Creative Commons (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

